

дітей віком 4–16 років, які попередньо лікувались на базі Університетської стоматологічної поліклініки, було встановлено, що підходи, запропоновані Наавікко та Демірджія, характеризуються значними рівнем абсолютних похибок в діапазоні 0,19–1,29 років, що свідчить про потребу модифікації стандартних алгоритмів обрахунку з метою мінімізації даних показників та проксимізації обрахованих параметрів дентального віку до дійсних паспортних критеріїв.

Враховуючи, що показник кореляції Пірсона між проміжним сумарним показником сформованості зубо-щелепового апарату за Демірджіан та хронологічним та дентальним віком, визначеним за методикою Наавікко, у групі дівчат та хлопців був майже ідентичним такому при визначенні віку за методикою Демірджіан і становив (0,87–0,89), виникає перспектива розробки комбінованого підходу до дослідження віку з врахуванням специфіки обох методик. Суть такого полягає у оцінці ступеня сформованості зубів та його градації за відповідними чисельним показниками, однак з врахуванням різної направленості похибок методів (завищення віку при використанні техніки Демірджіан та заниження при використанні техніки Наавікко) та подальшою розробкою відповідного регресійного рівняння, яке б дозволило максимально наблизити показники дентального віку до відповідних паспортних даних.

Ольховський В. О.

Харківський національний медичний університет

ВИДАТНИЙ СУДОВИЙ МЕДИК М. С. БОКАРІУС

23 грудня 2016 року минуло 85 років від дня смерті видатного вітчизняного вченого судового медика та педагога, засновника сучасної судово-медичної служби, судової експертизи та судово-медичної криміналістики України — заслуженого професора Миколи Сергійовича Бокаріуса. Проф. М. С. Бокаріус увійшов в історію вітчизняної науки, перш за все, як реформатор і організатор вказаних служб та вищої медичної, зокрема післядипломної, освіти нашої держави у цілому. Так, в 1913 р. у Харкові при його особистій участі було збудовано окремих корпус для кафедри судової медицини Імператорського Харківського університету (з 20-х років — кафедра Харківського медичного інституту). Вказана будівля надалі одержала статус Інституту судової медицини, спочатку при вказаному університеті, потім — при Харківському медичному інституті. Інститут судової медицини став першим серед подібних не лише у Харкові й Україні, але і в ко-

лишній Російській імперії та Радянському Союзу у цілому. В 1920 р. проф. М. С. Бокаріус очолив Судово-медичний відділ при Народному комісаріаті охорони здоров'я України й таким чином став першим керівником судово-медичної служби України (Харків на той час був столицею України). В 1923 р. також при особистій участі проф. М. С. Бокаріуса у Харкові на базі Інституту судової медицини Харківського медичного інституту створюється Кабінет судової експертизи, який він і очолив. В 1925 р. Кабінет реорганізується в Інститут науково-судових експертиз, а проф. М. С. Бокаріус стає його незмінним до своєї смерті директором. Зараз цей інститут має назву «Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз ім. заслуженого професора М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України. У лютому 1925 р. уперше в Україні проф. М. С. Бокаріус організував і провів у Харкові спеціальні шеститижневі курси з підготовки лікарів-експертів для Харківської й інших губерній України. У квітні цього ж року уряд України присвоює проф. М. С. Бокаріусу одному з перших серед професорів України почесне вчене звання заслужений професор УРСР. У травні 1925 р. знову ж таки за ініціативи проф. М. С. Бокаріуса у Харкові відбувся 1-й Всеукраїнський з'їзд судових медиків, а в 1926 р. — під його редакторством уперше в Україні став видаватися науковий журнал «Архів кримінології й судової медицини», а згодом (1931 р.) — ще й журнал «Питання криміналістики і науково-судової експертизи». Авторами опублікованих в наведених журналах матеріалів були представники судової медицини та криміналістики не лише України, а й усього колишнього СРСР, Німеччини, Франції, Італії, Іспанії, Бельгії, Болгарії, Фінляндії та інших країн. Слід відзначити, що Микола Сергійович володів сімнадцятьма іноземними мовами романської, німецької груп, включаючи скандинавські та балканські, що дозволило йому тісно взаємодіяти з багатьма відомими судовими медиками Європи, Америки та Азії. Діяльність проф. М. С. Бокаріуса була надзвичайно різнобічною: поряд з науково-педагогічною він проводив велику практичну, організаторську, адміністративну та громадську роботу: 1910–1931 р. — завідувач кафедри судової медицини та, одночасно, завідувач харківського міського судово-медичного моргу; 1920 р. — декан медичного факультету Харківського університету; 1920–1925 р. — головний судово-медичний експерт Наркомату охорони здоров'я України; 1921 р. — начальник академічного відділу Харківської медичної академії; 1922 р. — завідувач відділу вищої медичної освіти Головного управління професійної освіти УРСР; 1923–1931 р. — засновник та директор Інституту науково-судової експертизи; 1924–1926 р. — консультант Головного управління міліції та розшуку Наркомату внутрішніх справ УРСР; 1925 р. — завідувач науково-технічного відділу Харківського карного розшуку;

1930 р. — директор Всеукраїнського заочного медичного інституту Наркомату охорони здоров'я УРСР та завідувач кафедри судової медицини Харківського інституту удосконалення лікарів. І це далеко не повний перелік його величезної творчої діяльності. Також до цього часу не втратили свого наукового та практичного значення наукові праці проф. М. С. Бокаріуса, його підручники і практичні посібники, зокрема капітальна монографія «Первоначальный наружный осмотр трупа при милицейском и розыском дознании» (1925 р.), яка стала початком розвитку ним криміналістичного напрямку в науковій судовій медицині. Отже, заслужений професор М. С. Бокаріус підняв вітчизняну судову медицину, експертизу та криміналістику на європейський і світовий рівень, зміцнив їх авторитет і популярність далеко за межами України. Його наукові праці публікувалися в багатьох країнах світу. Микола Сергійович набув світову популярність серед судово-медичної спільноти завдяки своїм оригінальним, винятково актуальним для практики науковим здобуткам. Усі наступні покоління судово-медичних експертів та криміналістів України успішно розбудовують судово-медичну експертну науку та практику на створеному ним науковому фундаменті.

Список використаної літератури

1. Цимбал М. Л. Роль М. С. Бокаріуса у становленні вітчизняної криміналістики і судової експертизи / М. Л. Цимбал, Л. М. Дереча // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: зб. наук. практ. матеріалів. — Харків: Право, 2004. — Вип. 4. — С. 74–80.
2. Лесовой В. Н. Научные труды заслуженного профессора Н. С. Бокариуса — незабываемый вклад в развитие отечественной судебной медицины / В. Н. Лесовой, В. А. Ольховский, В. В. Бондаренко // Впровадження сучасних наукових досягнень в судову експертизу: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжн. участю «Бокаріусовські читання». — Харків: Оберіг, 2000. — С. 15–30.
3. Лесовой В. Н. Личность заслуженного профессора Н. С. Бокариуса в отзывах его зарубежных современников / В. Н. Лесовой, А. Н. Клюев, В. А. Ольховский, Н. В. Губин // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: зб. наук. практ. матеріалів. — Харків: Право, 2016. — Вип. 16. — С. 421–427.